

МОДЕМ
МОНИТОРИНГ НА ДЕМОКРАТИЈАТА ВО МАКЕДОНИЈА

ИЗВЕШТАЈ ОД СЛЕДЕЊЕТО НА МЕДИУМСКИТЕ СОДРЖИНИ

19 ДЕКЕМВРИ 2015- 29 ЈАНУАРИ 2016

3. СИТЕЛ

(1) Прва недела (19 – 23 декември 2015)

Сител во анализираниот период објави 62 прилози на актуелни политички теми. Во најголем број од новинарските прилози е известувано за аферата со (1) фалсификуваните лични карти (12 прилози), потоа за (2) предавањето на материјалиот од прислушувањето на СЈО (5 прилози) и исто толку за (3) владиниот проект “Куќа за млади” (5 прилози). Во речиси сите новинарски прилози на оваа телевизија има одреден став на новинарот (или уредникот). Во 19 прилози на овие теми забележан е фаворизирачки став кон ВМРО - ДПМНЕ (и Владата), додека во 28 прилози, има негативен став кон СДСМ (опозицијата), со изразен интензитет, конкретно во однос на првите две теми.

Коментари и оценки: Новинарите и уредниците во оваа телевизија често користат хибридни форми на известување како анализи/коментари и најави/коментари. Во овој период, објавени се 10 анализи и 5 најави, во кои има произволни оценки на новинарот без поткрепа со докази и навредлива реторика кон демонизираната страна („Дали постои директна врска, мотив и интерес меѓу криминалците кои се фатени во фабриката за фалсификати и СДСМ-Да - 23 декември, „Ова е само дел од соработката на СДСМ и криминалното подземје кое го водат нивни членови и пријатели лични“ - 23 декември), и пофалби за фаворизираната страна („По ова станува јасно зошто ВМРО-ДПМНЕ секој ден повикуваше за расчистување на овој случај, а СДСМ молчеше и одбегнуваше директни одговори“ – 21 декември, „Овозможувањето на еднакви шанси за децата без родители е во фокусот на владата“ - 21 декември).

Користење на изворите: Во 27 новинарски прилози емитувани на оваа телевизија, има само еден извор на информација, и тоа се државните институции и владините функционери и пратеници. Во 8 прилози, темата се обработува со цитирање на два извори, но тие се со ист став, додека во 4 прилози, двете гледишта се спротивставени. Тогаш кога се наведуваат три или повеќе извори, тогаш тие (во пет прилози) се со иста позиција. Во 4 прилози информациите се базираат на „извори на Сител“ или „извори од истрагата“, што и самата содржина ја прави манипулативна (19 декември „Еден од приведените, дел од структурите на СДСМ“, 20 декември „Фабрика за афери се криела позади скандалот со лажните лични карти, 21 декември „ Спасовски комуницирал со осомничените за фалсификување лични карти и други документи“), а еден прилог (24 декември “Две законски можности и стојат на располагање на Катица Јанева“) е без никакво извор. Друг тип на манипулација е објавување на стари изјави на лидерот на СДСМ, во негативен контекст (19 декември „Заев го крши законот и својот збор- не ги предава илјадниците разговори на Јанева“, 19 декември 20 декември „Груевски: На Јанева ќе и бидат обезбедени сите услови за работа“, 22 декември “Мега скандал: Голем дел од незаконски прислушуваниите материјали на Заев пронајдени во "Фабриката за афери")

Директни обраќања: Сител најмногу обраќања на лидер на политички субјект објавила од Заев (11), додека од Груевски 9 и едно обраќање на лидерот на ГРОМ. Но, најголем дел од изјавите на Заев се стари, додека Груевски има и едно обемно интервју (24 декември).

Аудиовизуена манипулација: Во 14 прилози е забележана малициозна презентација. Во дел од прилозите таа се прави со стари видео инсерти кои се вградуваат во контекст на демонизирање на СДСМ (19 декември „Човек на СДСМ стои зад фалсификувањето на личните карти кое го објави Фокус“, 21 декември „Спасовски комуницирал со осомничените за фалсификување лични карти и други документи“). Визуелната презентација на промотивните фаворизирачки прилози за власта е со видео- материја од масовни собири на граѓани (19 декември „Граѓаните задоволни од мега проектот на владата“, 22 декември „Никогаш полесно до сопствен дом“)

Примери:

(19 декември *оценка на новинар*) „И додека лидерот на СДСМ Зоран Заев ја лаже јавноста, неговиот министер Оливер Спасовски не го спроведува законот кој го обврзува незаконските снимки преку полицијата да му ги обезбеди на Специјалното јавно обвинителство“.

(20 *оценка на новинар*) „Целта на луѓето од СДСМ била на овој начин да се урива рејтингот на луѓето од владејачките партии веќе испробана шема структурите од СДСМ“.

(21 *оценка на новинар*) „Спасовски, како што велат вработени во МВР кои го виделе вечерта, изгледал многу вознемирен кога дознал за истрагата и упадот во фабриката за фалсификати на СДСМ“.

(22 *декември оценка на новинар*) „Според неофицијалните информации неодамна Заев и лично заминал за Србија, а контакти со Божиновски имал и директорот на ПОЦ Саша Богдановиќ“.

(22 *декември оценка на новинар*) „Мотивот за овој проект доаѓа по успешноста на претходните мерки за вработувње кои помогнаа стапката на невработеност во третиот квартал годинава да падне на 25 отсто“.

(22 *декември оценка на новинар*) „Преку низа проекти Владата создаде услови за младите многу лесно да дојдат до сопствен дом“.

(23 *декември генерална најава*) „Криминалците при апсење прво се јавиле кај Зоран Заев и барале заштита а потоа Зоран Заев барал објаснување од неговиот министер за внатрешни работи Оливер Спасовски“

(23 *декември оценка на новинар*) „Македонија ја гледа новата афера поврзана со криминал, корупција и рекети во која учествува врвот на СДСМ, особено нивниот претседател Зоран Заев. А Зоран Заев, повторно, по којзнае кој пат, е дел од организиран криминал“.

(24 *декември најава на интервју со Груевски*) „Да го почнеме ова интервју со онаа добра вест, денеска е најавено зголемување на платите на медицинскиот персонал и медицинските сестри“.

(2) Втора недела (8 – 15 јануари 2016)

Сител во набљудуваниот период објави 84 прилози за актуелни политички настани. Во вестите најголем простор е посветен на прилози за: владините проекти и инвестиции (35 прилози), политичката криза и изборите (8 прилози), посетата на европратениците и еврокомесарот Хан (6 прилози), посетата на Груевски на САД (5 прилози) и (5) преземањето на материјалите од прислушувањето од СЈО (3 прилози). Во сите објавени прилози забележлив е нагласен апологетско-пропаганден однос кон власта и посебно кон владејачката партија ВМРО – ДПМНЕ (41 прилог), додека во 18 прилози има крајно негативен, а во одредени случаи и навредлив, однос кон опозицијата.

Коментари и оценки во вестите: Секојдневните промотивни извештаи со пофален тон за владините политики, наликуваат на маркетинг прилози во изборна кампања: „Индиски инвеститор ја купува Порцеланка. Историски ден за Велес“ (12 јануари), „Акомпласт е една од многуте инвестиции кои се должат на реформите во деловната клима и промоцијата на Македонија како бизнис дестинација“ (14 јануари). Фаворизирачкиот тон се манифестира и преку демонстрирање на поддршка што владината политика ја „ужива“ дома („Охриѓани задоволни што ќе добијат современа здравствена установа со изградбата на болницата Свети Еразмо“ - 10 јануари, „Велешани задоволни од рестартирањето на Порцеланка“ – 13 јануари) и надвор („Државнички чекор и ветер во грб за владата е средбата Груевски-Бајден“ – 12 јануари).

Телевизијата објави и 6 анализи и една најава, со нагласен коментаторски став на новинарот. Покрај негативниот тон, во овие прилози опозицијата се нарекува „клан“, со обвинувања дека стои зад „насилни сценарија“, „спроведува самоволие“ („Владата го плаќа кланот Заеви“, 8 јануари, „СДСМ во очај повторно подготвува насилни сценарија“, 10 јануари, „Ременски спроведува брутална партизација и самоволие“, 11 јануари, „Јанева игра во корист на Заев за да му овозможи простор да ги уценува граѓаните со снимките“, 15 јануари).

Користење извори: Новинарските прилози доминантно се со еден извор на информација (35 прилози), додека во 13 се користени две, но идентични мислења. Во 11 прилози се цитираат повеќе од два извори, но тие, освен во еден случај, се секогаш истомислечки. Сител во периодот објави и три прилози каде се повикува на порталот Курир како извор („Курир:СДСМ во очај повторно подготвува насилни сценарија“ од 10 јануари), но и прилози без извори („Фејсбук профилот на Бекири ги откри неговите пријателства“, и „Специјалната обвинителка се уште молчи за материјалите примени од

лидерот на СДСМ“, 11 јануари, “Грците збеснаа поради групата пријатели на Македонија во ЕП“, 15 јануари). Во промотивните прилози, како извор се користат и неименувани граѓани, со фаворизирачки став за одреден владин проект („Од денеска може да се аплицира за проектот Купи куќа за млади“, 15 јануари).

Директни обраќања: Вкупно 19 директни обраќања на политички лидери се објавени во вестите на Сител во набљудуваните 8 дена. 16 од нив се изјави (обраќање до јавноста) на премиерот Груевски, што укажува на неизбалансираност на застапеноста на политичките субјекти, две на лидерот на СДСМ Заев и едно на ДУИ Ахмети. Како посебен пример се издвојува прилогот „Реконструкција и нова опрема за болниците во Охрид“ (9 јануари), во кој има дури 4 изјави на Груевски.

Аудиовизуелна презентација: Во најголем дел од промотивните прилози има манипулативна презентација, каде владините функционери се во фокусот на отворање фабрики, болници, промоција на книги, сечење ленти за инвестиции. Но, таа е и преку врамување стари изјави во нов манипулативен контекст („Фабриката за афери на СДСМ добива меѓународни размери“, 9 јануари, „Преку проектот Македонија вработени над 11.200 лица“, 11 јануари, „Катица Јанева не направила записник за примените материјали од Заев“, 13 јануари, „За три дена трета инвестиција. Акомпласт постави камен темелник во Прилеп“, 14 јануари), или со видео материјал („Курир: СДСМ во очај повторно подготвува насилни сценарија“, 10 јануари), каде се користат снимки од нередите на протестите од 5 мај за да се покаже насилство кое наводно го исценирале СДСМ.

Примери:

(8 јануари) Бегството на СДСМ од анкетната комисија за Фабриката за афери е признание за вмешаноста

(9 јануари, *оценка на новинар*) Извори од истрагата потврдуваат дека Бекири бил дел од меѓународна криминална мрежа. Тие додаваат дека најверојатно преку оваа криминална мрежа тој ја финансирал партијата СДСМ.

(11 јануари, *оценка на новинар*) Фејсбук профилот на главниот осомничен за случајот со Фабриката за афери, Закир Бекири ги открива неговите врски со партискиот врв во СДСМ и луѓе од партијата делегирани во СЈО

(11 јануари, *оценка на новинар*) Иако проектот го нема во изборната програма, во март лани премиерот го најави на трибина во Битола.

(12 јануари, *оценка на новинар*) Десетиците соопштенија на СДСМ во кои партијата го обвинуваше “Курир“ се причина за упадот и разбојништвото во редакцијата на порталот

(14 јануари, *оценка на новинар*) Поголема е веројатноста Јанева да не составила Записник за да му овозможи на лидерот на СДСМ да продолжи со политичките манипулации

(15 јануари, *оценка на новинар*) Од 2010-та наваму Владата вложила 65 милиони евра за изградба на локална патна инфраструктура во целата држава.

(3) Трета недела (16 – 22 јануари 2016)

Сител во набљудуваниот период објави 68 прилози за актуелни политички настани. Најмногу прилози објави во врска со: изборите (23 прилози), владините проекти и инвестиции (18 прилози) и оставката на владата (2 прилога). Во сите објавени прилози нагласен е апологетско-пропагандниот однос кон власта и посебно кон владејачката партија ВМРО-ДПМНЕ (23 прилози), додека во 20 прилози доминира негативен став кон опозицијата и претставниците на други организации чии ставови не се на иста линија со владините.

Коментари и оценки во вестите: Пропагандните ставови во однос на активностите на власта и на владејачката ВМРО- ДПМНЕ остануваат како белег на централниот Дневник на Сител. Во 13 најави и анализи водителот/новинарот изнесува свои коментари, кои кога како субјект е власта (ВМРО-ДПМНЕ) се крајно апологетски, додека кога се споменува опозицијата (СДСМ) се крајно демонизирачки. Она што е карактеристично за овој набљудуван период, е тоа што и по оставката на Груевски од премиерската функција, не се прави дистинкција на промоциите што ги прави како

лидер на партија од премиерските (20 јануари „Иднината на младите останува во фокусот на владата предводена од ВМРО-ДПМНЕ“)

Користење извори: Најголем број од новинарските прилози се со еден извор на информација (25 прилози), додека во 13 се користени две, но идентични мислења. Во 18 прилози се цитираат повеќе од два извори, но тие, освен во 5 случаи се секогаш истомислечки. Сител во периодот објави и два прилози каде се повикува на порталот Курир како извор (21 јануари „Заев-кмет на Струмица, а СДСМ во опозиција. Затоа ли не бојкотирамве локални, а ќе бојкотираме парламентарни“ и 22 јануари „Алексов од МОСТ со исти ставови како СДСМ“ и еден со извор портал Денешен (17 јануари „Уште еден скандал од низата во министерувањето на Ременски“. Во 4 прилози новинарот изнесува оценки кои не ги поткрепува со никаков извор (22 јануари „И опозицијата во Србија со исти изговори сака да ги бојкотира предвремените парламентарни избори без извори“, 20 јануари „Специјалната јавна обвинителка се соочува со постапка за разрешување“).

Директни обраќања: Вкупно 18 директни обраќања на политички лидери се објавени во вестите на Сител. 10 од нив се изјави на лидерот на ВМРО- ДПМНЕ Груевски, во споредба со 4 на Заев, две на Јакимовски и по едно на лидерот на ПОДЕМ Јанкуловски и на ЛДП Милевски. Во прилогот од 21 јануари „Што мислат младите за новите 5 проекти кои вчера ги промовираше претседателот на ВМРО-ДПМНЕ Никола Груевски“ има четири тонски парчиња од Груевски.

Аудиовизуелна презентација: Новинарските прилози содржат елементи и на визуелна и на аудио манипулација. И во овој период се повторуваат веќе констатираните обрасци: (1) преку користење стари изјави (во конкретниот случај на Груевски) во актуелен контекст („Инвестициите во здравството продолжуваат и во 2016 година“, „Аеродромот Александар Велики најбрзорастечки во регионот“ од 17 јануари), (2) преку изјави на наводно случајни граѓани („Анкета: Правилна одлука за излез од агонијата која ја предизвика опозицијата“ од 19 јануари, „Ристовски: Капитални проекти за студентите и учениците во Штип“ од 22 јануари) и (3) преку видео - материјал во кој централна фигура е Груевски („Лидерот на ВМРО ДПМНЕ беше во Гостивар за Водици, му подари икона“ од 19 јануари, „Иднината на младите останува во фокусот на владата предводена од ВМРО-ДПМНЕ“ од 20 јануари).

Примери на фаворизирање или демонизирање аудиовизуелни содржини:

(16 јануари најава) Граѓаните се гневни по вчерашната одлука на Заев и СДСМ уште еднаш да ги минираат разговорите. Сакаат да се почитува договорот и со изборите да се стави крај на кризата

(17 јануари оценка на новинар) Стравот на Заев од казната на граѓаните не само бегство од изборите туку и директно прекршување на изборниот законик за кој опозицијата гласаше во Собранието на седницата одржана на 9 ноември минатата година

(17 јануари оценка на новинар) Инвестициски циклус од 150 милиони евра во инфраструктура и 100 милиони во опрема во здравството. Во овој сектор ќе се вложува и во 2016

(18 јануари оценка на новинар) Студен туш од челништвото на Европската унија за опозициската СДСМ и нивната деструктивна игра со обидите да се изигра договорот од Пржино

(19 јануари оценка на новинар) Анкета:Правилна одлука за излез од агонијата која ја предизвика опозицијата (Заев не може да води земјоделска задруга, а не држава. Кој е тој заев да кажува)

(20 јануари оценка на новинар) Поради ваквото нестручно, несовесно вршење на функцијата Јанева може да биде разрешена. Стручната јавност објаснува дека постојат елементи и на злоупотреба на службената положба и овластување

(21 јануари најава/коментар) Во СДСМ не веруваат ниту во самите себе. Се сомневаат во регуларноста на изборите, а токму СДСМ ги контролира главните точки на регуларноста- ДИК и полицијата

(21 јануари оценка на новинар) Многу нелогичности и контрадикторности има во одлуката на Централниот одбор на СДСМ, за одложено напуштање на владата на денот на рспишување на изборите, 24 февруари (Курир)

(22 јануари оценка на новинар) Последните јавни настапи на Алексов каде неговите ставови речиси во целост се поклопуваат со оние на СДСМ и лидерот Заев, отвораат сериозен основ на сомнеж дека МОСТ е само уште организација финансирана од Соросовата фондација, пишува Курир.

(22 јануари *оценка на новинар*) Освен огромниот рејтинг, заедничко за Вучиќ и за Груевски и двајцата ја имаат поддршката од меѓународната заедница во планот да се организираат избори на 24 април.

(4) Четврта недела (23 – 29 јануари 2016)

Сител во набљудуваниот период објави 90 прилози за политичките актери и случувања. Најголем број од прилозите беа за: изборите (16 прилози), владините проекти и инвестиции (16 прилози), за СЈО (7 прилога), за преговорите за медиумите (7 прилози) и за случајот со фалсификуваните возачки дозволи (4 прилози). Во сите објавени прилози исклучително е нагласен апологетско-пропагандниот однос кон власта и посебно кон владејачката партија ВМРО-ДПМНЕ (39 прилози), додека во 29 прилози доминира негативен став кон опозицијата, а во анализираниот период и кон Специјалното јавно обвинителство и лично кон Катица Јанева.

Коментари и оценки во вестите: Дневникот на Сител и натаму е обоен со силен пропагандистички тон во однос на власта и посебно владејачката ВМРО - ДПМНЕ. Прилозите кои се однесуваат на овој субјект се апологетски до тој степен што во известувањето не се распознава што е став на новинар, а што на субјектот (25 јануари најава: “За среќа денес имаме можност да почнеме со добри вести бидејќи народот тоа го сака, бидејќи граѓаните имаат личен интерес и сатисфакција за многу свои потреби“, 25 јануари генерална најава "Вчерашниот говор на Никола Груевски оценет како силен поттик кон враќање на демократските процеси во политиката и политиката на одговорност пред граѓаните“). Во овој период објавени се 6 анализи и најави со силен коментаторски тон каде кога се зборува за ВМРО- ДПМНЕ се крајно позитивни, додека кога се споменува СДСМ се крајно демонизирачки (24 јануари „Груевски: На 24-ти април доаѓа казната и одмаздата на народот“, 23 јануари „Кога трчаше по градоначалничка фотелја Заев тврдеше дека списокот се чисти за две недели, сега не се доволни ниту три месеци“). Оваа телевизија продолжува да ги следи настапите на Груевски како лидер на ВМРО – ДПМНЕ со ист интензитет како кога беше премиер, при што се преплетуваат со веќе постоечките или најавените владини проекти во истата сфера (24 јануари најава “А Груевски најава дека и понатаму како претседател на партијата ќе оди на настани на кои ќе бидат промовирани проекти кои значат подобрување на стандардот на граѓаните“).

Користење извори: Најмногу од новинарските прилози се со еден извор на информација (43 прилози), додека во 9 се користени две, но идентични мислења. Во 8 прилози се цитираат повеќе од два извори, но во 8 од нив се истомислечки. Во 4 прилози, новинарот не се повикува на ниту еден извор 25 јануари: „До каде се преговорите пред изборите на 24 април“, 28 јануари: „Блиските ставови со СДСМ ја доведуваат во прашање независноста на МОСТ“). Продолжува и трендот на повикување на порталите (провладини) 23 јануари: „Директната поврзаност на Заев со Специјалната јавна обвинителка ќе донесе само негативен резултат за лидерот на опозицијата сметаат експертите“ (Република), 24 јануари: „Германската компанија размислува да го тужи Оливер Спасовски“ (Курир), 24 јануари: „Два месеци Ременски го партизира и опструира министерството за труд и социјала“ (Денешен), 25 јануари: „Ќе се бара одговорност од Фросина Ременски поради несовесно работење и злоупотреба на службена должност“ (Курир).

Директни обраќања: Вкупно 10 директни обраќања на политички лидери се објавени во вестите на Сител. 7 од нив се изјави на лидерот на ВМРО - ДПМНЕ Груевски, додека 2 се на Заев и едно на лидерот на ДУИ Ахмети. Како најдрастичен пример е прилогот од 24 јануари „Груевски: На 24-ти април доаѓа казната и одмаздата на народот“, кој се состои од наизменични тонски изјави на Груевски и цитати од неговиот говор од страна на новинарот.

Аудиовизуелна презентација: Во 9 новинарски прилози има изразени елементи и на визуелна и на аудио манипулација. Една од формите е користењето на стари изјави и соопштенија (23 јануари „Кога трчаше по градоначалничка фотелја Заев тврдеше дека списокот се чисти за две недели, сега не се доволни ниту три месеци“, 26 јануари „Тепихот разоткри дека Чаушот стои зад фалсификуваните пасоши и Фабриката“). Во овој период забележителна е и манипулација во однос на презентирањето на изјавите на меѓународните претставници (25 јануари „За европските институции кои се задолжени за мониторинг на изборите нема дилема- изборите ќе бидат на 24 април - свои тимови за следење на

изборите определија ОБСЕ и ОДИХР, а сега и парламентарното собрание на Советот на Европа“) каде тие се поставуваат како тие да диктираат кога ќе се одржат изборите, а не дека е тоа реакција на најавите од власта за датумот на изборите.

Примери на фаворизирање или демонизирање аудиовизуелни содржини:

(23 јануари, новинар) Технички поставениот министер за внатрешни работи Оливер Спасовски буквално ја измислил аферата со наводните 70.000 фалсификувани возачки дозволи, открива Дневник.

(23 јануари, новинар) Ќе заживеат малите општини. Поволностите што ќе ги понуди државата за спроведување на проектот „Купи куќа за млади“ ќе овозможат младите луѓе да останат во своите места на живеење.

(24 јануари, генерална најава) Политичката криза ќе заврши со предвремените избори во април. Гневот на народот е секој ден се поголем кон СДСМ“

(24 јануари, најава) А Груевски најави дека и понатаму како претседател на партијата ќе оди на настани на кои ќе бидат промовирани проекти кои значат подобрување на стандардот на граѓаните. Груевски најави и нови инвестиции

(25 јануари, генерална најава): Вчерашниот говор на Никола Груевски оценет како силен поттик кон враќање на демократските процеси во политиката и политиката на одговорност пред граѓаните наспроти создавањето кризи, корупција и барање победа на избори надвор од законот, надвор од волјата на граѓаните а со помош на странски фактори“

(26 јануари, новинар): Истиот новинар на соросовиот Фокус повторно доби фалсификувани документи. Но полицијата и обвинителството си ја завршија работата. СДСМ не можеше да ја скрие вмешаноста во скандалот.

(27 јануари, новинар): Целта на мастер-планот на Заев била компромитација на владеачката партија по секоја цена, со монтирање на случаи, односно преземање на улогата на Чауш од Катица Јанева“.

(28 јануари, коментар) Каква иронија е ставот на СДСМ дека тие го прифаќаат моделот на пречистување на избирачкиот список ако другите партии го прифателе цензорскиот закон на Ван Хауте за медиумите.